

Problém

Běžně říkáme, že před námi „vystal problém“; je to zvyk a ten obvykle nebývá založen na přesné úvaze. Problém sám totiž nemůže vystat, dokud se nepodílíme na jeho „vzniku“. Nejde zajisté o to, že bychom si všechny problémy jen sami (a navíc libovolně či svévolně) vymýšleli. Ale bez našeho vymýšlení, tj. bez naší aktivní spoluúčasti nemůže před námi žádný problém „vystat“, a ovšem nemůže ani vyrůst, zformovat se, ustavit se atd. Tady je skryt vysoce závažný „problém“ (který se ovšem stává problémem teprve tehdy, když si jej začínáme uvědomovat, tj. když se na něm svým vědomím a myšlením začínáme aktivně účastnit): na čem je - vedle našeho přispění - konstituce problému vlastně závislá? Čím se můžeme (a dokonce máme, musíme, chceme-li se vydat správným směrem) řídit, když máme problém správně vidět a tedy konstituovat (nebo konstituovat a tedy vidět)? Když se totiž pokusíme takový problém vyslovit, proslovit, formulovat, vždycky budeme (a musíme) mluvit především o předmětných skutečnostech - a přitom budeme apelovat na toho, komu to říkáme, aby pochopil, že nepopisujeme jen to, co tu je, ale že směřujeme především k něčemu, co tu (ještě) není, tj. nejen k problému (ten tu ovšem pro našeho naslouchajícího spolubesedníka skutečně není, dokud jej sám aktivně nepochopí), nýbrž navíc k tomu, co tu není a nebude, i když ten problém s největší přesností a s pochopením formulujeme a interpretujeme. Pochopení mezi dvěma lidmi je možná také tam, kde jde o takový „problém“, nejen když jde o něco makatelného a na co lze ukázat. Co máme vlastně na mysli, když si ve dvou či ve třech porozumíme, o jaký to problém vlastně jde? Nejde přece o pochopení, o čem že to předmětně mluvíme, nýbrž jde o pochopení toho, co předmětně ani vyslovit ani popsat nemůžeme, co totiž předmětně vůbec „není“, ale oč nám přece jenom všem jde. Míjíme něco „určitého“, ale nejsme to my, kteří by to mohli svým míněním „určit“. Jak vůbec můžeme se zřetelnou intencionální určitostí mínit něco, co má teprve určeno být? Jak se vůbec můžeme na něco tázat, kdybychom to „něco“ nemohli nějak upřesnit? Jak se vůbec různé otázky mohou vztahovat k různým věcem, aniž by už předem byly známy odpovědi? Je to stará sókratovská myšlenka, že se na něco můžeme tázat jen tehdy, když o tom něco víme, a zejména když víme, že o tom spoustu věcí nevíme.

(Písek, 030704-5.)